

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI

Ro'yxatga olindi

№ BD-60410100-2.04

"TASDIQLAYMAN"

Direktor

Sh.R.Urakov

2021-yil "30" 08

GLOBAL IQTISODIY RIVOJLANISH

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410100-Buxgalteriya hisobi va audit

Kattaqo'rg'on- 2021

Fan/modul kodi TFT2006		O'quv yili 2024-2025	Semestr 7-semestr	Kreditlar 5
Fan/modul kodi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Global iqtisodiy rivojlanish	60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni "Global iqtisodiy rivojlanish" fani o'qitilishidan maqsad – mamlakat makroiqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil etish va uni dinamikasini qiyosiy taqqoslash hamda davlatning makroiqtisodiy siyosati va strategiyasini to'g'ri asoslay olish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat mustaqil ishlashga tayyorlashdan iborat. Fanning vazifalari – talabalarga milliy hisoblar tizimi (MHT) asosida makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni hisoblash usullari va makroiqtisodiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligini o'rgatish; - talabalarni jami talab va jami taklif, iste'mol va jamg'arish funksiyalari, davlat xarajatlari va soliq mul'tiplikatorlarini davlat makroiqtisodiy siyosatiga ta'sirini ko'rsatish; - talabalarga makroiqtisodiy muvozanat va uning modellari haqida to'liq ma'lumot berish hamda ochiq iqtisodiyot sharoitida makroiqtisodiy modellar mohiyatini tushuntirish. Fanning boshqa fanlar bilan bog'liqligi. "Global iqtisodiy rivojlanish" fani "Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar", "Loyihalarni boshqarish", "Iqtisodiy statistika", "Iqtisodiy tahlil", "Tarmoq iqtisodi", "Marketing", "Moliya va kredit" fanlari bilan bog'liq. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-mavzu. "Global iqtisodiy rivojlanish" faniga kirish. Shu fan tushunchasi. Dastlabki tahlil elementlari: Iqtisodiyotga davlat aralashuvining zarurligi. Fanning shakllanishi Fanning predmeti va ob'ekti. Asosiy makroiqtisodiy muammolar Iqtisodiy usullari Agregatlashning afzalliklari va kamchiliklari Yangi kapitalistik iqtisod va uning modellar 2-mavzu. Globallashuv tushunchasining mohiyati va rivojlanishi. Xalqaro iqtisodiy integratsiya milliy iqtisodiyotlarning yaqinlashuvi. Xalqaro			

iqtisodiy integratsiya jahon xo'jaligi rivojida ancha yuqori, samarali va istiqbolli bosqich.

3-mavzu. Jahon iqtisodiyoti globallashuvining tarkibiy qismlari.

Savdo va moliyaviy operatsiyalar uchun qoidalarni universal-lashtirish; Davriy rivojlanishning xususiyatlari. Iqtisodiy davrlar bosqichlari. Cho'qqilar, ko'tarilish to'lqinlari. Retsessiya. Iqtisodiy tebranishlarni asoslab beruvchi omillar. mintaqaviy va xalq xo'jaligi (makro daraja); "Naisbitt paradoksi"

4-mavzu. Jahon iqtisodiyoti globallashuvining namoyon bo'lish shakllari va globallashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar

Integratsion birlashmalarning turkumlanishi. Inflyatsiya sur'ati. Inflyatsiyaning sabablari, pulning miqdoriy nazariyasi. Pul massasining ko'payishi. Pulning aylanish tezligi ortishi. Erkin savdo hududlari (ESH) xalqaro iqtisodiy integratsiya jarayonlarining boshlang'ich bosqichi. YeI, NAFTA va MERKOSUR. Mahsulot ishlab chiqarish hajmlarining pasayishi. Inflyatsiyaning sur'atlariga ko'ra turlari. Talab inflyatsiyasi: mohiyati va modeli. Talab va taklif inflyatsiyasining qo'shilishi modeli. Fisher samarasi. Inflyatsiyaning ijtimoiy oqibatlari.

5-mavzu. Globallashuv borasidagi ilmiy qarashlarning vujudga kelishi

"Globallashuv" tushunchasi. Mafkuraviy yondashuv. Sun'iy globallashuv Baho omillari. Foiz stavkasi samarasi. Boylik samarasi va import xaridlari samarasi. AD egri chizig'i traektoriyasi. Pulning miqdoriy nazariyasi. Baholar darajasi va yalpi talab o'rtasidagi teskari bog'liqlik. Yalpi taklif tushunchasi va egri chizig'i. Yalpi taklifning klassik modeli. AS egri chizig'ining vertikaligi. Yalpi taklifning keynscha modeli. Yalpi talab ta'sirida yalpi taklif egri chizig'idagi siljishlar. AD- AS modelida muvozanatning ta'minlanishi mexanizmi.

6-mavzu. Iste'mol, jamg'arish va investitsiya funksiyalari

Daromad va iste'mol o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. Jamg'arish funksiyasi va grafigi. Foiz stavkasi va jamg'arish. Iste'molga (APC) va jamg'arishga o'rtacha moyillik (APS). Zamonaviy dunyo tartibini tasvirlashda "turbulentlik", amerikalik siyosatshunos J. Rozenau, Nemis siyosatshunosi Xanns Maull teoriyasi, Axborot qarama-qarshiliklari elementlari.

7-mavzu. Jahon iqtisodiyoti globallashuvining asosiy mexanizmlari

Raqobat ko'lamlari xalqaro ixtisoslashuv, Jahonsavdosida raqobatning kuchayishi, Ko'p millatli ishlab chiqarishning shakllanishi Xalqaro moliya bozorlarining integratsiyalashuvi Fan-texnika taraqqiyoti, tubdan yangi mahsulot ishlab chiqarish, Raqobatbardoshlik.

8-mavzu. Globallashuv jarayonlarining rivojlanishiga ta'sir etish

Jahon iqtisodiyotida globallashuv, xalqaro savdo va kapital, xalqaro mehnat taqsimoti, axborot tizimi, Mamlakatlar o'rtasi dagi iqtisodiy bog'liqlikning keskin kuchayishi, Axborot tizimi va telekommunikatsiyaning rivojlanishi, transmilliy korporatsiya (TMK)lar

faoliyatining global kengayishi.

9-mavzu. Jahon iqtisodiyoti globallashtiruvining belgilari

Globallashtiruv jarayonlarining natijalari, xalqaro mehnat taqsimoti, transmilliy korporatsiyalar, global axborot-texnologik taraqqiyotning chuqurlashuvi, ilmiy-texnika taraqqiyoti, xalqaro ishlab chiqarish.

10-mavzu. Xalqaro mehnat taqsimoti turlicha nazariyalar

Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning rivojlanishi, tovarlarni eksport qilish, import qilish qulayligi Adam Smit teoriyasi, Qiyosiy ustunlik nazariyasi, qiyosiy xarajatlar koeffitsienti, Samuelson fikri, Xalqaro ixtisoslashuvning qonuniyatlari, R.Vernonning tovarning hayotiy sikli nazariyasi.

11- mavzu. Xalqaro savdoning tuzilishi

Xalqaro savdo, Eksport, tushunchasi, tovarlarning eksport tarkibi, mehnat taqsimoti, Xizmatlar eksporti, Chet ellik iste'molchilar, Import eksportdan farqi, taqqoslama eksport ixtisoslashuvi koeffitsienti haqida, reeksport

12-mavzu. Global iqtisodiyotning shakllanishida xalqaro savdoning o'rni

Xiks-Xansen modelining mohiyati. Investitsiya tovarlariga talabning o'ziga xos xususiyatlari, samarali talab. Modelning asosiy o'zgaruvchilari va tenglamalari. Tovarlar bozoridagi muvozanat. IS egri chizig'i. IS egri chizig'i tenglamasi. IS egri chizig'i siljishlarini belgilovchi omillar. Pul bozoridagi muvozanat.

13-mavzu. Xalqaro savdo dinamikasi xususiyatlari

Iqtisodiy o'sish tushunchasi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari egri chizig'i. Ishlab chiqarishning potentsial hajmi dinamikasi. Iqtisodiy o'sishning o'lchanishi real YalM va aholi jon boshiga to'g'ri keladigan real YalM dinamikasi. Ekstensiv va intensiv iqtisodiy o'sish. Iqtisodiy o'sishni talab, taqsimot va taklif omillari. Ekstensiv o'sishning resurs, texnologik va ekologik cheklovlari. Ishlab chiqarishning moddiy-ashyoviy omillari. Mehnat unumdorligini oshiruvchi omillar. Iqtisodiy o'sish modellarining mohiyati va ahamiyati. Iqtisodiy o'sishning neokleyscha modellarining o'ziga xos xususiyatlari, kapitalning chegaraviy unumdorligining doimiyliigi, ishlab chiqarish omillarining substitute emasligi. Ye.Domar modeli. Investitsiyalar-talab omili. Akselerator prinsipi. R.Xarrod modeli. Ishlab chiqarish va investitsiya hajmlari o'rtasidagi bog'liqlik modeli. Haqiqiy kafolatlangan va tabiiy o'sish sur'atlari. To'liq bandlik sharoitida barqaror o'sish formulasi. O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy o'sish sur'atlari va omillari.

14-mavzu. To'lov balansi tushunchasi va uning tuzilishi

Neoklassiklar tomonidan iqtisodiy o'sishning kleyscha nazariyasi tanqidi. Kapitalning chegaraviy unumdorligi va Ishlab chiqarish omillari nisbatinig o'zgarishi. Robert Solou modeli. Modelda yalpi taklif funktsiyasi. Kobb-Duglasning ishlab chiqarish funktsiyasi. Mehnat va kapital hajmlari hamda unumdorligi. Modelda yalpi talabning o'sishi. Kapital jamg'arish. Kapitalning chiqib ketishi. Mehnatning kapital bilan qurollanganligi darajasi.

Jamg'irish normasi. Aholi sonining o'sishi. Robert Solou modelida texnik taraqqiyot va kapital bilan qorollanganlikning barqaror darajasi. Jamg'irish normasi va E.Fel'sning "o'ltin qoida'si". Jamg'irish normasini o'zgartirish siyosati. Texnik taraqqiyotni rag'batlantirish. Alyusning iqtisodiy o'sish modeli. Agrar va sanoat sektori mehnat resurslarini qishloq xo'jaligidan sanoatga qayta taqsimlash. Modelning qo'llanishi imkoniyatlari.

15-mavzu. Xalqaro savdo nazariyasi.

Xalqaro savdoning zarurligi va ko'rinishlari. Jahon iqtisodiyotida xalqaro savdo ko'lamlarining ortib borishi. A.Smitning mutlaq ustunlik nazariyasi. Mutlaq xarajatlar darajasidagi farq. Tashqi savdodan yutuq. D.Rikardoning nisbiy ustunlik nazariyasi. Turli tovarlarni ishlab chiqarish xarajatlari o'rtasidagi nisbat. Ishlab chiqarish xarajatlari va o'rin almashtirish xarajatlari doimiyligi shartlari. Ishlab chiqarish imkoniyatlari egri chiziqlari. To'liq ixtisoslashish. O'rin almashtirish xarajatlarning ortib borishi. Qisman ixtisoslashishdan maksimal manfaat ko'rish. Xeksher-Olin nazariyasi. Mamlakatda va boshqa davlatlardagi omillar o'rtasidagi nisbat darajasi. "Leontev paradoksi (taajjubi)". M.Porter nazariyasi, raqobat ustunligini belgilovchi omillar. Jahon bozorida talab va taklif. Muvozanatli baho manfaatlarining taqsimlanishi.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar **Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:**

- 1.Global iqtisodiy rivojlanish" faniga kirish.
- 2.Globallashuv tushunchasining mohiyati va rivojlanishi
- 3.Jahon iqtisodiyoti globallashuvining tarkibiy qismlari.
- 4.Jahon iqtisodiyoti globallashuvining namoyon bo'lish shakllari va globallashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar
- 5.Globallashuv borasidagi ilmiy qarashlarning vujudga kelishi
- 6.Iste'mol, jamg'irish va investitsiya funktsiyalari
- 7.Jahon iqtisodiyoti globallashuvining asosiy mexanizmlari
- 8.Globallashuv jarayonlarining rivojlanishiga ta'sir etish
- 9.Jahon iqtisodiyoti globallashuvining belgilari
- 10.Xalqaro mehnat taqsimoti turlicha nazariyalar
- 11.Xalqaro savdoning tuzilishi
- 12.Global iqtisodiyotning shakllanishida xalqaro savdoning o'rni
- 13.Xalqaro savdo dinamikasi xususiyatlari
- 14.To'lov balansi tushunchasi va uning tuzilishi
- 15.Xalqaro savdo nazariyasi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

- 1.Globallashuv jarayonlarining rivojlanishiga ta'sir etish
- 2.Jahon iqtisodiyoti globallashuvining belgilari
- 3.Xalqaro mehnat taqsimoti turlicha nazariyalar
- 4.Xalqaro savdoning tuzilishi
- 5.Global iqtisodiyotning shakllanishida xalqaro savdoning o'rni
- 6.Xalqaro savdo dinamikasi xususiyatlari. Firma va uning tashqiliy-iqtisodiy tushunchasi.
- 7.Ishlab chiqarish nazariyasi

8. Ishlab chiqarish xarajatlari
9. Raqobatlashgan bozorda, qisqa muddatli oraliqda firma foydasini maksimallashtirish va uning taklifi.
10. Raqobatlashuvi firma va tarmoqning uzoq muddatli oraliqdagi taklifi.
11. Raqobat va yakkaxokimlik.
12. Bozor hokimiyati sharoitida narx belgilash tamoyillari
13. Mehnat bozori va korxonalarda mehnat resurslaridan foydalanish
14. Kapital qo'yilmalar va kapital bozori.
15. Korxonalar faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish
16. Tashqi samaralar va ijtimoiy ne'matlar
17. Jahon iqtisodiyoti globallashtiruvining tarkibiy qismlari.
18. Jahon iqtisodiyoti globallashtiruvining namoyon bo'lish shakllari va globallashtiruv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar
19. Globallashtiruv borasidagi ilmiy qarashlarning vujudga kelishi
20. Iste'mol, jamg'arish va investitsiya funksiyalari
21. Jahon iqtisodiyoti globallashtiruvining asosiy mexanizmlari
22. Globallashtiruv jarayonlarining rivojlanishiga ta'sir etish
23. Jahon iqtisodiyoti globallashtiruvining belgilari
24. Xalqaro savdoning tuzilishi

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

- Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

Zamonaviy bozor iqtisodiyotining ishlashi va rivojlanishining nazariy asoslarini; Talab va taklif modeli asosida taqchil resurslarini taqsimlanish mexanizmini; Raqobatlashgan va raqobatlashmagan bozorlarning asosiy xususiyatlarini va firmalarni ushbu bozorda harakat qilish qoidalarini; Bozor sharoitida narxlarni qanday shakllanishini; Davlatning bozor iqtisodiyotiga aralashish yo'nalishlarini va ularning oqibatlarini; Mehnat, kapital va yer bozorlarining ishlash mexanizmini *bilishi kerak*:

Bozor iqtisodiyotining ishlashi, rivojlanishi hamda salbiy va ijobiy tomonlari borasida; Turli bozor strukturalarida firmaning harakati qoidalarini to'g'risida; Bozorning ishlash samaradorligi va unga ta'sir qiluvchi omillar; Taqchil resurslarni taqsimlanish tamoyillari to'g'risida; Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning turli bozor sharoitlarida va turli oraliqlarda foydani maksimallashtirish shartlari haqida *tasavvurga ega bo'lmog'i lozim*:

Bozordagi talab va taklif to'g'risidagi statistik ma'lumotlar asosida bozorni tahlil qilish va xulosalar chiqarish; Statistik ma'lumotlar asosida talab va taklif funksiyalarini tuzish va ular asosida bozordagi holatni tahlil va bashorat qilish; Raqobatlashgan va raqobatlashmagan bozorda firmalarni harakatini tahlil qilish asosida xulosalar chiqarish *malaka va konikmalariga ega bo'lmog'i lozim*.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar, testlar;
- elektron va tarqatma materiallar

VII. Kreditni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan iqtisodiy qarashlar va fikrlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Asosiy adabiyotlar

1. R. Glenn Hubbard, Anthony Patrick O'Brien. Microeconomics. Fourth edition. Pearson Education Limited. 2018. P. 787
2. Pindyck S. Robert, Daniel I. Rubinfeld. Microeconomics. Global edition. Pearson Education Limited. 2018. P. 787
3. Пиндайк Р, Рубинфильд Д. Микроиктисод. (Инглизчадан кискартириб таржима килинган. А. Улмасов ва бошқ.: Олий ўқув юртлари учун қўлланма. — Т.: «Шарқ», 2002. - 448 б.
3. Гуломов С.С., Алимов Р.Х, Салимов Б.Т., Ходиев Б.Ю., Ишназаров А.И. Микроиктисодиёт: Дарслик.—Т.: Шарқ–МАТБАА АК бош тахририяти, 2001 й.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Голиков М.Н. Микроэкономика: учебно-методическое пособие для вузов. – Псков: Изд-во ППТУ, 2005, 104 с
2. Низомов А.Б., Намозова Н.Дж., Амонов У.Н. Микроиктисодиёт. – Т.: Абу Али ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2000 й.
3. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. “Микроиктисод”– Т.: Шарқ нашриёт МАТБАА АК бош тахририяти, 2002 й.
4. Хамдамов К.С. Микроиктисод. –Т.:ТДИУ, 2001 й.

Axborot manbalari (saytlar):

www.cbu.uz;
www.bis.org;
www.ecb.eu ;
www.bank.uz;
www.uba.uz

7. Fan dasturi SamDUKF kengashining 2021-yil 28-avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

8. Fan modul uchun mas'ullar:

S.A.Maxmudov– SamDU KF, “Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot” kafedrasi assistenti

9. Taqrizchilar:

Sh.S.Sharifov – SamDU Tarmoqlar iqtisodiyoti” kafedrasi o'qituvchisi S.B.Boboqulov - SamDU, Raqamli iqtisodiyot kafedrasi katta o'qituvchisi. (tashqi)
 O.Xaitov - “Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot” kafedrasi assistenti o'qituvchisi (ichki)